အခန်း (၁၃)

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အကြောင်း

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒဟူသော ပါဠိစကားလုံးကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု မြန်မာမှုပြုထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင် ဖြစ်စင်သောအယူဝါဒရှိသည့် မြန်မာလူမျိုးတို့သည်"ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်"ဟူသော အသံကိုကြားလျှင် နားယဉ်ပြီးသား ဖြစ်နေကြပေသည်။ အဓိပ္ပာယ် အတိအကျကို သိချင်မှ သိကြပေမည်။ သိထားသင့်သည်။ သိအောင် ကြိုးစားကြရမည်။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒကို ပဋိစ္စ+သံ+ဥပ္ပါဒဟု ပုဒ် (၃)ပုဒ် ဖြစ်အောင် ခွဲကြည့်ပါက ပဋိစ္စ=စွဲမှီ၍ အကြောင်းပြု၍၊သံ=ညီညီမျှမျှ အတူတကွ၊ ဥပ္ပါဒ=ဖြစ်စေခြင်းဟု တစ်ပုဒ်ချင်း၏ စကားအဓိပ္ပာယ်ပေါ် ထွက်လာသည်။

ဆိုင်ရာအကြောင်းတို့ ပေါင်းဆုံညီညွတ်မှုကို စွဲမှီ၍ အကျိုးအဆင့်ဆင့်တို့ ညီညီမျှမျှ တပြိုင်တည်း အတူတကွဖြစ်စေသော နည်းလမ်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ခေါ် သည်။ ဘဝခန္ဓာရုပ်နာမ်တွေ အဆက်မပြတ် ဖြစ်ပေါ် နေမှုပင်။

အနုလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ ဥဒ္ဒေသပါဠိတော်

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ သင်္ခါရာ၊

သင်္ခါရပစ္စယာ ဝိညာဏံ၊

ဝိညာဏပစ္စယာ နာမရူပံ၊

နာမရူပပစ္စယာ သဠာယတနံ၊

သဠာယတနပစ္စယာ ဖဿော၊

ဖဿပစ္စယာ ဝေဒနာ၊

ဝေဒနာပစ္စယာ တဏှာ၊

တဏှာပစ္စယာ ဥပါဒါနံ၊

ဥပါဒါနပစ္စယာ ဘဝေါ၊

ဘဝပစ္စယာ ဇာတိ၊

ဇာတိပစ္စယာ ဇရာမရဏံ သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ သမ္ဘဝန္တိ၊ ဧဝ မေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ သမုဒယော ဟောတိ။

အနက်(နိသျ)

အဝိဇ္ဇာပစ္စယာ၊ အဟုတ်အမှန်ကို မသိမမြင် မထင်မလင်းမှု ဟူသော အကြောင်းတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ သင်္ခါရာ၊ ပစ္စုပ္ပန်အမှု သံသရာ အမှုတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းဟူသော သင်္ခါရမှုတို့သည်။ သမ္ဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပွား ကုန်၏။

သင်္ခါရပစ္စယာ၊ ပစ္စုပ္ပန်အမှု သံသရာအမှုတို့ကို ပြုစုပျိုးထောင်ခြင်းဟူသော သင်္ခါရတရား ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ ဝိညာဏံ၊ ဘဝသစ်၌ ဝိညာဏ်သစ် ဖြစ်ပေါ်မှုသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွါး၏။

ဝိညာဏပစ္စယာ၊ ဝိညာဏ်သစ် ဖြစ်ပေါ်မှုကြောင့်။ နာမရူပံ၊ နာမ်အစု ရုပ်အစုသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

နာမရူပပစ္စယာ၊ နာမ်အစု ရုပ်အစု ဖြစ်ပွားမှုကြောင့်။ သဠာယတနံ၊ ဒွါရ ၆-မည် အကြည် ၆-ပါး သဠာယတနတရားစုသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

သဠာယတနပစ္စယာ၊ ဒွါရ ၆-မည် အကြည် ၆-ပါး ထင်ရှားရှိခြင်းကြောင့်။ ဖဿော၊ အာရုံကို တွေ့မှုဟူသော ဖဿ ၆-ပါးသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

ဖဿပစ္စယာ၊ ဖဿ ၆-ပါး ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ ဝေဒနာ၊ အာရုံကို ခံစားမှုဟူသော ဝေဒနာ ၆-ပါးသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

ဝေဒနာပစ္စယာ၊ ဝေဒနာ ၆-ပါး ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ တဏှာ၊ ဝတ္ထု အာရုံ ကာမဂုဏ်ကို ခုံမင်တွယ်တာ သာယာကပ်ငြိသော တဏှာ ၆-ပါးသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

တဏှာပစ္စယာ၊ တဏှာခြောက်ပါး ထင်ရှားရှိနေမှုကြောင့်။ ဥပါဒါနံ၊ မလွတ်နိုင် မခွာနိုင် ပိုင်ပိုင်စေးခဲ အတွယ်မြဲသော ဥပါဒါန်တရားသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

ဥပါဒါနပစ္စယာ၊ ဥပါဒါန်တရား ထင်ရှားရှိနေမှုကြောင့်။ ဘဝေါ၊ လောက အစီးအပွား သံသရာအစီးအပွား ဟူသော ကံတရား ဝိပါက်တရားစုသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

ဘဝပစ္စယာ၊ ပစ္စုပ္ပန်စီးပွားမှု သံသရာစီးပွားမှု ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ ဇာတိ၊ အဖန်ဖန် ပဋိသန္ဓေနေမှု ထင်ရှားရှိနေခြင်းသည်။ သမ္ဘဝတိ၊ ဖြစ်ပွား၏။

ဇာတိပစ္စယာ၊ ပဋိသန္ဓေနေမှု ထင်ရှားရှိနေခြင်းကြောင့်။ ဇရာမရဏံ၊ အဖန်ဖန် အိုမင်းရင့်ဆွေးမှု သေဆုံးမှုသည် လည်းကောင်း။ သောကပရိဒေဝ ဒုက္ခဒေါမနဿုပါယာသာ၊ စိုးရိမ်ပူဆွေးမှု ငိုကြွေးမြည်တမ်းမှု ပင်ပန်းဆင်းရဲ နှလုံးမသာယာမှု သက်ကြီးရှိုက်ငင် ပင်ပန်းမှုတို့သည်လည်းကောင်း။ သမ္ဘဝန္တိ၊ ဖြစ်ပွားကုန်၏။

ဧဝံ၊ ဤသို့။ ကေဝလဿ၊ ချမ်းသာမဖက် ဆင်းရဲသက်သက်သာဖြစ်သော။ ဧတဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ၊ ဤဆင်းရဲခြင်းဒုက္ခအစု၏။ သမုဒယော၊ ဖြစ်ပွားခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါတစ်ပါးစီ၏အဓိပ္ပာယ်

၁။ အဝိဇ္ဇာ

မသိခြင်း မောဟသည် အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်၏။ ဒုက္ခသစ္စာ၊ သမုဒယသစ္စာ၊ နိရောဓသစ္စာ၊ မဂ္ဂသစ္စာဟူသော သစ္စာလေးပါး၊ ဘဝခန္ဓာ၏ ရှေ့အဖို့အစု၊ ဘဝခန္ဓာ၏ နောက်အဖို့အစု၊ ရှေ့အဖို့အစုနှင့် နောက်အဖို့အစု နှစ်ခုလုံး၊ အဆက်မပြတ် လည်ပတ်နေသည့် ဘဝခန္ဓာစက်ဟုဟော် ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟူသော (၈)ဌာနတို့၌ မသိမမြင်ခြင်း မောဟသည် အဝိဇ္ဇာ ဖြစ်၏။

မျက်စိတွင် တိမ်သလာဖုံးလွှမ်းနေသူသည် မြင်သင့်မြင်ထိုက်သော အရာဌာနတို့ကို မမြင်ရဘိသကဲ့သို့ အဝိဇ္ဇာဖုံးလွှမ်းနေသောကြောင့် ဘုံသုံးပါး၌ ရှိရှိသမျှ ရုပ်နာမ်တွေသည် ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခချည်းသာ ဖြစ်သည်ဟူသော အမှန်တရား ဒုက္ခသစ္စာကို မသိမမြင်ပေ။ တဏှာလောဘသည် ဆင်းရဲခြင်းအမှန် (ဒုက္ခသစ္စာ) ဖြစ်ကြောင်းတရားဟု အမှန်အတိုင်း မသိမမြင်ပေ။ နိဗ္ဗာန်သည် ဆင်းရဲအားလုံး ချုပ်ဆုံးကုန်ပျောက်ရာ အမှန်တရား (နိရောဓသစ္စာ)ဖြစ်သည်ဟု အမှန်အတိုင်း မသိမမြင်ပေ။ မဂ္ဂင်(၈)ပါး အကျင့်တရား လမ်းစဉ်သည် နိဗ္ဗာန်ရောက်ကြောင်း လမ်းကောင်းအမှန် (မဂ္ဂသစ္စာ) ဖြစ်သည်ဟု အမှန်အတိုင်း မသိမမြင်ပေ။

၂။ သင်္ခါရ

အကျိုးဝိပါက် ဖြစ်သော ရုပ်နာမ်သင်္ခတ တရားစုကို ပြုစီမံတတ်သော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာသည် သင်္ခါရဖြစ်၏။ ပုညာဘိသင်္ခါရ အပုညာဘိသင်္ခါရ, အာနေဉ္ဇာဘိသင်္ခါရဟု သုံးမျိုးပြား၏။

၃။ ဝိညာဏ်

ပဋိသန္ဓေစိတ်၊ လောကီဝိပါက်စိတ်ကို ဝိညာဏ်ဟု ခေါ်၏။

ရှေးရှေးဘဝက ပြုခဲ့သော ပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် ယခုဘဝ ကာမသုဂတိဘုံနှင့် ရူပဘုံတို့၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ် ဖြစ်ရ၏။ အပုညာဘိသင်္ခါရကြောင့် အပါယ်ဘုံ၌ ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ် ဖြစ်ရ၏။ ထိုရှေးရှေးဘဝက သင်္ခါရတို့ကြောင့် ယခုဘဝဝယ် ပဝတ္တိအခါ၌လည်း စက္ခုဝိညာဉ်စသော ဝိပါက်ဝိညာဉ်များ ဖြစ်ကြရ၏။

၄။ နာမ်ရုပ်

ပဋိသန္ဓေဝိညာဉ် ဖြစ်ပေါ်လာသည့်အခါ ဝိညာဉ်နှင့် ယှဉ်ဖက်ဖြစ်သော နာမ်ခန္ဓာသုံးပါးနှင့် ကမ္မဇရုပ်ကလာပ်များ စာပြိုင်နက် ဖြစ်ပေါ်လာသဖြင့် ဝိညာဉ်ကြောင့် နာမ်ရုပ်များဖြစ်သည်ဟု ဆို၏။

၅။ သဠာယတန

မျက်စိ၊ နား၊ နှာခေါင်း၊ လျှာ၊ ခန္ဓာကိုယ်၊ စိတ်ဓာတ်ဟူသော ခြောက်ခုသော တည်ရာဌာနကို သဠာယတနဟု ခေါ်၏။(သ+အာယတန၊ သ=ခြောက်ခု အာယတန=တည်ရာဌာန)

လူ့ခန္ဓာကိုယ်တွင် မျက်စိ၊နား၊ နှာခေါင်းစသော တံခါးမကြီးခြောက်ပေါက်ပွင့်နေသောအခါ ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံစသော သူခိုးဓားပြများ ဝင်ခွင့်ရသည်။

၆။ ဖဿ

အတွေ့အထိကို ဖဿဟု ခေါ်သည်။ မျက်စိဖြင့် တွေ့ထိခြင်း၊ နားဖြင့် တွေ့ထိခြင်း၊ နှာခေါင်းဖြင့် တွေ့ထိခြင်း၊ လျှာဖြင့် တွေ့ထိခြင်း၊ ခန္ဓာကိုယ်ဖြင့် တွေ့ထိခြင်း၊ စိတ်ဓာတ်ဖြင့် တွေ့ထိခြင်း ဟူ၍ တွေ့ထိခြင်း ဖဿ (၆)မျိုး ရှိ၏။ အာရုံအကောင်းစား တွေ့ထိခြင်း၊ အလတ်စား တွေ့ထိခြင်း၊ အညံ့စား တွေ့ထိခြင်း ဟူ၍ သုံးမျိုးပြား၏။

၇။ ဝေဒနာ

ခံစားခြင်းကို ဝေဒနာဟု ခေါ်၏။ အတွေ့အထိ ဖဿကြောင့် ခံစားခြင်း ဝေဒနာ ဖြစ်ပေါ်လာရသည်ဟု ဆိုရာ၌ အတောင်သုံးဆယ်လောက်မြင့်မားသော ကွမ်းသီးပင်ထိပ်ဖျားတွင် လူတစ်ယောက် တန်းလန်းကြီးဖြစ်ပြီး ပြုတ်ကျ

တွေ့မည့် အနေအထားကို အောက်က မြင်ရသူသည် ကြောက်ရွံ့ပြီး ခြေဖဝါး တွေ ယားလာ၏။ မျက်စိဖြင့် မြင်ရခြင်း အတွေ့အထိ (စက္ခုသမ္ဖဿ) ကြောင့် ခြေဖဝါး ယားလာသည်အထိ ကြောက်ရွံ့မှု ခံစားရခြင်း ဝေဒနာ ဖြစ်လာပုံကို သတိပြုပါ။

၈။ တဏှာ

တပ်မက်ခြင်း နှစ်သက်ခြင်း သာယာခြင်းကို တဏှာဟု ခေါ်၏။ အဆင်း၌ သာယာခြင်း ရူပတဏှာ၊ အသံ၌ သာယာခြင်း သဒ္ဒတဏှာ၊ အနံ့၌ သာယာခြင်း ဂန္ဓတဏှာ၊ အရသာ၌ သာယာသော ရသတဏှာ၊ အတွေ့အထိ၌ သာယာသော ဖောဋ္ဌဗ္ဗ တဏှာ၊ တွေ့ကြုံခဲ့ပြီးဖြစ်သော စက္ခု၊ သောတ စသော ဓမ္မာရုံတို့၌ ပြန်လည်အောက်မေ့ သာယာသော ဓမ္မတဏှာဟု (၆)မျိုး ရှိ၏။

(ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒနိဒ္ဒေသ အဘိဓမ္မာဝိဘင်း ပါဠိတော်)

လက်တွေ့ရူပါရုံ၊ သဒ္ဒါရုံ၊ ဂန္ဓာရုံ၊ ရသာရုံ၊ ဖောဋ္ဌဗ္ဗာရုံ ဟူသော အာရုံ ငါးပါးမှတပါး ကြွင်းသမျှ အလုံးစုံသည် ဓမ္မာရုံဖြစ်၏။

ခံစားမှုဝေဒနာကြောင့် သာယာမှုတဏှာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုရာ၌ အာရုံ အကောင်းစားနှင့် အလတ်စားကို ခံစားရလျှင်ဖြင့် တပြုံးပြုံးနှင့် သာယာစုံမက် လှသော တဏှာကိုဖြစ်စေ၏။ အာရုံအညံ့စားကို ခံစားရသောအခါ တမဲ့မဲ့နှင့် ဒီတဏှာ သေတော့မှာပဲလို့ ထင်ရ၏။ သို့သော် အညံ့စားတွေလေလေ အကောင်းစား စိတ်ကူးလေလေ ဖြစ်သောကြောင့် တဏှာမသေပါ။ စိတ်ကူး ယဉ်သော တဏှာ၊ လှမ်းပြီး တောင့်တသော တဏှာဖြစ်၏။ ဘုရားလေးဆူ အကြား အစာမစားရသော ပြိတ္တာများသည် ဘယ်တော့မှ စားကြရပါမည်လဲ ဟု လှမ်းပြီး တောင့်တကြ၏။ မသေကြပေ။ တဏှာသည် အာရုံအကောင်း စားနှင့် အလတ်စားကို တွေ့သောအခါ သာယာ၏။ အာရုံအညံ့စားကို တွေ့သောအခါ အကောင်းစားကို လှမ်း၍ တောင့်တ၏။

၉။ ဥပါဒါန်

အနည်းငယ် တပ်မက်မှုသည် တဏှာဖြစ်၍ လွန်လွန်ကဲကဲ စွဲလမ်းတပ်မက် မှုသည် ဥပါဒါန်ဖြစ်၏။ ကာမုပါဒါန်၊ ဒိဋ္ဌုပါဒါန်၊ သီလဗ္ဗတုပါဒါန်၊ အတ္တဝါဒု- ပါဒါန် အားဖြင့် လေးပါး ပြား၏။

၁၀။ ဘဝ

ကမ္မဘဝ ဥပပတ္တိဘဝဟု နှစ်မျိုးရှိ၏။ လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်ကံ ဟူသော စေတနာ (၂၉) ပါးသည် ကမ္မဘဝ ဖြစ်၏။ အကြောင်းကံကြောင့် ဖြစ်ရသော လောကီဝိပါက် (၃၂) ပါးနှင့် ကမ္မဇရုပ်များသည် ဥပပတ္တိဘဝ ဖြစ်၏။ ဒုစရိုက်ဆယ်ပါးသည် အကုသိုလ် ကမ္မဘဝဖြစ်၏။ ကုသလကမ္မပထတရား ဆယ်ပါးသည် ကုသိုလ်ကမ္မဘဝ ဖြစ်၏။

၁၁။ ဇာတိ

ထိုထိုဘုံဘဝ၌ ဖြစ်ရခြင်း၊ ပဋိသန္ဓေ တည်နေရခြင်းကို ဇာတိဟု ခေါ်၏။ အမိဝမ်းခေါင်း၌ အညစ်အကြေးအလူးလူးဖြင့် ကိန်းအောင်း ပဋိသန္ဓေနေရသော ဇာတိဒုက္ခကို ဘုရားရဟန္တာများမှသာ အတိအကျ သိမြင်ကြ၏။

၁၂။ ဇရာ မရဏ

သတ္တဝါတိုင်းသည် ထိုထိုဘုံဘဝ၌ ပဋိသန္ဓေဇာတိရ၍ တိရစ္ဆာန်၊ လူ၊ နတ် ပြဟ္မာ ဟူသော ခန္ဓာကိုယ်တွေ ရရှိပါက အိုမင်းဆွေးမြေ့ ရင့်ရော်ခြင်း ဇရာ၊ သေရခြင်း မရဏ တွေ့ရမည်သာ ဖြစ်၏။

မသေမီ စိုးရိမ်ပူဆွေးခြင်း သောက၊ ငိုကြွေးခြင်း ပရိဒေဝ၊ ခန္ဓာကိုယ် ဆင်းရဲခြင်း ဒုက္ခ၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်း ဒေါမနဿ၊ ပြင်းထန်စွာ ပူဆွေးရခြင်း ဥပါယာသတို့ကိုလည်း တွေ့ကြုံရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အင်္ဂါ (၁၂)ပါး

သတ္တဝါတို့၏ ဘဝခန္ဓာ စက်ရဟတ် အဆက်မပြတ် လည်ပတ်နေပုံ ပဋိစ္စ-သမုပ္ပါဒ်သည် အစိတ်အပိုင်းအင်္ဂါအားဖြင့် ၁၂-ပါး ရှိ၏။

၁။ အဝိဇ္ဇာ (မသိခြင်းမောဟ)၊

၂။ သင်္ခါရ(ပြုပြင်ဖန်တီးနေရသော လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ်စေတနာ)၊

၃။ ဝိညာဏ် (လောကီဝိပါက် ၃၂-ခု)၊

၄။ နာမ်ရုပ် (လောကီဝိပါက် ၃၂-ခု၌ရှိသော စေတသိက်နှင့် ကမ္မဇရုပ်)၊

၅။ သဠာယတန (စက္ခု၊ သောတ စသော အာယတန ၆-ပါး)၊

၆။ ဖဿ (အာရုံနှင့် တွေ့ထိခြင်း)၊

၇။ ဝေဒနာ (အာရုံ၏ အရသာကို ခံစားခြင်း)၊

၈။ တဏှာ (အာရုံ၌ နှစ်သက်တပ်မက်ခြင်း)၊

၉။ ဥပါဒါန် (စွဲလမ်းသောတဏှာနှင့် အယူသီး ဒိဋ္ဌိ)၊

၁၀။ ဘဝ (ကမ္မဘဝနှင့် ဥပပတ္တိဘဝ)၊

၁၁။ ဇာတိ(ရှေးရှေးဘဝ၌ ပြုခဲ့သော ကံအကြောင်းကြောင့် နောက်နောက် ဘဝ၌ အသစ်ဖြစ်ရသော ဇာတိ)၊

၁၂။ ဇရာ, မရဏ(ဘဝအသစ် ဇာတ်လမ်းမှာ အစိုးရသော အိုမင်းခြင်း ဇရာ နှင့် ဇာတ်သိမ်းခန်းတွင် အစိုးရသော သေကျေပျက်စီးခြင်းမရဏ)။

စိုးရိမ်ခြင်းသောက၊ ငိုကြွေးခြင်းပရိဒေဝ၊ ခန္ဓာကိုယ် ဆင်းရဲပင်ပန်းခြင်း ဒုက္ခ၊ စိတ်ဆင်းရဲခြင်းဒေါမနဿ၊ ပြင်းစွာ ပင်ပန်းဆင်းရဲခြင်း ဥပါယာသ ဟူသော ဒေါသတရားတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ(၁၂)ပါးတွင် ထည့်သွင်းရေတွက် ခြင်းမပြုရ။ အကြောင်းမှာ ဇာတိကြောင့်လည်း သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့ ဖြစ်ပေါ်၏။ ဇရာကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေါ်၏။ မရဏကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေါ်၏။ ဒုက္ခကြောင့်လည်း ဖြစ်ပေါ်၏။

ဇာတိသည် သောကစသည်တို့၏ ထင်ရှားပြဋ္ဌာန်းသောအကြောင်းလည်း မဟုတ်၊ သောကစသည်တို့သည် ဇာတိ၏အကျိုးလည်း ကေန်မဟုတ်၊ ဇရာ၏ အကျိုးလည်း ကေန်မဟုတ်၊ ဘယ်သူ့အကျိုးမှ ကေန်မဟုတ်သောကြောင့် သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသတို့ကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ (၁၂)ပါးထဲတွင် ထည့်သွင်းရေတွက်ခြင်းမပြုရ။ သောက၊ ပရိဒေဝ၊ ဒုက္ခ၊ ဒေါမနဿ၊ ဥပါယာသဖြစ်နေသူတို့မှာ အဝိဇ္ဇာမကင်းသေးကြောင်း သိစေလို သောကြောင့်သာ သောက၊ ပရိဒေဝ စသည်တို့ကို ဆက်လက်ဟောကြားခြင်း ဖြစ်၏။

ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်အင်္ဂါ(၁၂)ပါး ကို ကျေကျေညက်ညက် ကွက်ကွက်ကွင်းကွင်း သိမြင်ရေတွက်နိုင်အောင် လေ့လာကျက်မှတ်ထားမှသာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် ကာလသုံးပါး၊ ဝဋ်သုံးပါး၊ ခြင်းရာနှစ်ဆယ်၊ အစပ်သုံးပါး၊ အလ္လာလေးပါးတို့ကို ကွဲပြားအောင် မှတ်သားရေတွက်နိုင်မည်ဖြစ်၏။

ကာလသုံးပါး

၁။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရသည် အတိတ်ကာလ။

၂။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊
တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝသည် ပစ္စုပ္ပန်ကာလ။

၃။ ဇာတိ၊ ဇရာမရဏသည် အနာဂတ် ကာလ။

ဝဋ်သုံးပါး

၁။ အဝိဇ္ဇာ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်သည် ကိလေသဝဋ်မည်၏။

၂။ သင်္ခါရ၊ ကမ္မဘဝသည် ကမ္မဝဋ်မည်၏။

၃။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ၊ ဥပပတ္တိဘဝ၊
ဇာတိ၊ ဇရာမရဏသည် ဝိပါကဝဋ်မည်၏။

ခြင်းရာနှစ်ဆယ်

၁။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ ခြင်းရာ(၅)ပါး၊

၂။ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ ခြင်းရာ(၅)ပါး၊

၃။ ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏ(ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ)
ဟူသော ခြင်းရာ(၅)ပါး၊

၄။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ(ဇာတိ, ဇရာမရဏ)
ဟူသော ခြင်းရာ(၅)ပါး၊

ထို့ကြောင့် အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရ၊ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝသည် အတိတ်အကြောင်းငါးပါးဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးငါးပါးဖြစ်၏။ ဤကား ပုဗ္ဗန္တဘဝစက်တည်း။

တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝ၊ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရသည် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းငါးပါးဖြစ်၏။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာသည် အနာဂတ်အကျိုးငါးပါးဖြစ်၏။ ဤကား အပရန္တဘဝစက်တည်း။

ဤသို့လျှင် အတိတ်အကြောင်းငါးပါး၊ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးငါးပါးနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းငါးပါး၊ အနာဂတ်အကျိုးငါးပါးဟူ၍ ဘဝနှစ်စက်ရှိသော ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်တွင် အခြင်းအရာနှစ်ဆယ် ရှိ၏။

အစပ်သုံးပါး

၁။ သင်္ခါရနှင့် ဝိညာဏ်အကြားသည် တစ်စပ်။ ပဌမအစပ်။

၂။ ဝေဒနာနှင့် တဏှာအကြားသည် တစ်စပ်။ ဒုတိယအစပ်။

၃။ ဘဝနှင့် ဇာတိအကြားသည် တစ်စပ်။ တတိယအစပ်။

ပဌမအစပ်သည် အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်စပ်ခြင်း၊ အကြောင်းနှင့်အကျိုး စပ်ခြင်း၊ အတိတ်အကြောင်းနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးစပ်ခြင်းဟု သုံးနည်းရ၏။

ဒုတိယအစပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်စပ်ခြင်း၊ အကျိုးနှင့် အကြောင်း စပ်ခြင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုးနှင့် ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းစပ်ခြင်းဟု သုံးနည်းရ၏။

တတိယအစပ်သည် ပစ္စုပ္ပန်နှင့် အနာဂတ်စပ်ခြင်း၊ အကြောင်းနှင့် အကျိုးစပ်ခြင်း၊ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်းနှင့် အနာဂတ်အကျိုးစပ်ခြင်းဟု သုံးနည်း ရ၏။

အလွှာလေးပါး

၁။ အဝိဇ္ဇာ၊ သင်္ခါရသည် တစ်လွှာ၊
၂။ ဝိညာဏ်၊ နာမ်ရုပ်၊ သဠာယတန၊ ဖဿ၊ ဝေဒနာ သည် တစ်လွှာ၊
၃။ တဏှာ၊ ဥပါဒါန်၊ ဘဝသည် တစ်လွှာ၊
၄။ ဇာတိ၊ ဇရာ မရဏသည် တစ်လွှာ။

တစ်နည်း

၁။ အတိတ်အကြောင်း ငါးပါးသည် တစ်လွှာ၊
၂။ ပစ္စုပ္ပန်အကျိုး ငါးပါးသည် တစ်လွှာ၊
၃။ ပစ္စုပ္ပန်အကြောင်း ငါးပါးသည် တစ်လွှာ၊
၄။ အနာဂတ်အကျိုး ငါးပါးသည် တစ်လွှာ။

မူလနှစ်ပါး

၁။ အဝိဇ္ဇာသည် ပုဗ္ဗန္တဘဝစက်၏ မူလဖြစ်၏။

၂။ တဏှာသည် အပရန္တဘဝစက်၏ မူလဖြစ်၏။

ဘဝခန္ဓာ၏ ရှေ့အဖို့အစုသည် ပုဗ္ဗန္တဖြစ်၏။

ဘဝခန္ဓာ၏ နောက်အဖို့အစုသည် အပရန္တဖြစ်၏။

မသိခြင်း(မောဟ)ကြောင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုခြင်းကို လက်ခံကြမည်ဖြစ်သော်လည်း၊ မသိခြင်း(မောဟ)ကြောင့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရဖြစ်ပေါ်လာသည်ဟု ဆိုသောအခါ မျက်စိလည်တတ်ကြသည်။

စင်စစ်မှာ ဘုရား၊ ရဟန္တာ မဖြစ်သေးလျှင် ဆင်းရဲဟူသမျှ လုံးဝကင်းပြီးဖြစ်သော နိဗ္ဗာန်ကို အဓိကမထားဘဲ ကုသိုလ်လုပ်ငန်းသင်္ခါရတွေ ပြုလုပ်နေပါက လူ နတ် ဗြဟ္မာ ချမ်းသာများကိုသာ ရရှိမည်ဖြစ်သည်။ လူ နတ် ဗြဟ္မာ ချမ်းသာတို့သည် ဆင်းရဲမကင်းကြသေးပါ။ ဆင်းရဲမကင်းသော လူ နတ် ဗြဟ္မာ ချမ်းသာတို့ကို ရရှိစေနိုင်သည့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရတွေ ဖြစ်ပေါ်နေခြင်းသည် မသိခြင်း(မောဟ) ကြောင့်သာ ဖြစ်သည်ဟု ဆိုလို၏။ ဘုရား ရဟန္တာ ဖြစ်သွားသောအခါ ကုသိုလ်နှင့် အကုသိုလ်တို့ကို လုံးဝပယ်ပြီးသားဖြစ်သွား၏။ အကုသိုလ်မှုကို လုံးဝ မပြုတော့ပါ။ ဘုရား ရဟန္တာတို့က တရားဟောခြင်း၊ လိမ္မာအောင် ဆုံးမခြင်းဟူသော လုပ်ငန်းများသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှုတွေ မဟုတ်ပါလောဟု မေးစရာဖြစ်၏။ ဘုရား ရဟန္တာတို့၏ ထိုကဲ့သို့သော လုပ်ငန်းများသည် ကုသိုလ်ကောင်းမှု မဖြစ်တော့ပါ။ သတ္တဝါတွေ ချမ်းသာရေးအတွက် ပြုကာမတ္တသာ ဖြစ်သည်ဟု မှတ်ပါ။

မသိခြင်း(မောဟ)ကြောင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရ, ကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရတွေ ဖြစ်ပေါ်လာ၏။ ကုသိုလ် အကုသိုလ် သင်္ခါရလုပ်ငန်းများကြောင့် ပဋိသန္ဓေ ဝိညာဉ်၊ စက္ခုဝိညာဉ်၊ သောတဝိညာဉ် စသည်တို့ ဖြစ်ပေါ်လာရ၏။

ဤသို့ စသည်ဖြင့် သတ္တဝါမှန်သမျှတို့၏ ခန္ဓာကိုယ်သန္တာန်၌ ကြောင်းကျိုးဆက်စပ်လျက် အဆက်မပြတ် ရုပ်နာမ်တွေဖြစ်ပေါ်နေခြင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ခေါ်၏။

သတ္တဝါအပေါင်းသည် မသိခြင်း အဝိဇ္ဇာနှင့် တပ်နှစ်သက်ခြင်း တဏှာဟူသော ဘဝစက်ရဟတ်၏ မူလဇာစ်မြစ် ခိုင်မြဲမှု စက်ဝိုင်းနှစ်ခုဖြင့် သံသရာဘဝအထပ်ထပ် မရပ်မတည် တလည်လည် လှည့်ပတ်သွားလာနေရခြင်းကို ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ဟု ဘုရားရှင်ဟောတော်မူ၏။

ဤသို့လျှင် ဘဝစက်ရဟတ်ကို သိ,သင်,ကြားနာထားသော သုတမယဉာဏ်၊ သိ,သင်,ကြားနာမှုအပေါ် မူတည်၍ ကြံစည်တွေးခေါ် မြော်မြင်မှု စိန္တာမယဉာဏ်, တရားအားထုတ်ကြိုးစား၍ ထိုးထွင်းသိသော ဘာဝနာမယဉာဏ်တို့ဖြင့် ချော်စွာ မသိသေးသမျှ ကာလပတ်လုံး သတ္တဝါအပေါင်းသည် သမုဒ္ဒရာ၌ ယှန်ငယ်မာ သံသရာ၌ ထောက်တည်ရာမရဘဲ ရှည်ကြာဒုက္ခ တွေ့ကြုံနေရမည်သာ ဖြစ်၏။

မသိခြင်း အဝိဇ္ဇာ(မောဟ)ကြောင့် ကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရနှင့် အကုသိုလ်လုပ်ငန်း သင်္ခါရတွေဖြစ်သည် ဟု ဆိုရာ၌ သင်္ခါရသည် လောကီကုသိုလ် အကုသိုလ် စေတနာဖြစ်၏။

ပင်လယ်သမုဒ္ဒရာ၌ သင်္ဘောပျက်၍ ရေနစ်မျောပါသူသည် ဆင်သေကောင် ပုပ်ကို တွေ့သောအခါ ပုပ်စော်နံ၍ ရွံစရာဖြစ်သော်လည်း ကမ်းပါးသို့ ရောက်အောင် ရပ်တည်ပို့ဆောင်နိုင်သည် ဖြစ်သောကြောင့် တွယ်ကပ် မှီခို လိုက်ပါ သွားရဘိသကဲ့သို့ ကုသိုလ်ကောင်းမှု ပုညာဘိသင်္ခါရတွေဖြစ်အောင် ရှက်ဆောင် ကြိုးစားရမည်သာ ဖြစ်၏။ သံသရာဝဋ်မှ လွတ်မြောက်နိုင်သော ဝိဝဋ္ဋနိဿိတ ကုသိုလ်ဖြစ်အောင် ရွက်ဆောင်ကြိုးစားသင့်၏။

ချမ်းသာသုခကို လိုလားသောသူသည် ဘုရားဟော အဘိဓမ္မာဝိဘင်း ပါဠိတော်လာ ပဋိစ္စသမုပ္ပါဒအကျဉ်းပါဠိမျှကို ရှေးဦးစွာ အလွတ်ရအောင် ကျက်ထားရမည်။ ပါဠိရသောအခါ အနက် နိဿယကိုပါ ရအောင် ဆက်၍ ကျက်ထားရမည်။

အရကျက်၍ အသက်ထက်ဆုံး အမြဲဆောင်ရွက်သူသည် ယောကျ်ားဖြစ်စေ မိန်းမဖြစ်စေ ဓမ္မစေတီကျောင်းတော်နှင့် တူ၏။ လူနတ်တို့ ရှိခိုးပူဇော်ခြင်းကို ခံထိုက်သည်ဟု သိအပ်၏။

ဓာတုစေတီ၊ ဓမ္မစေဘီ၊ ပရိဘောဂစေတီ၊ ဥဒ္ဒိဿစေတီ ဟူ၍ စေတီလေးမျိုး ရှိသည်တွင် ဓမ္မာနုဿတိ တည်ရှိသော သူ၏ ခန္ဓာကိုယ်သည် စေတီကျောင်းနှင့် အလားတူ၏။ လူနတ်တို့ ပူဇော်ထိုက်သည်ဟု ဝိသုဒ္ဓိမဂ်အဋ္ဌကထာမှာ လာရှိ၏။

ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်

အဝိဇ္ဇာယ တွေ၀ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ သင်္ခါရနိရောဓော၊

သင်္ခါရနိရောဓာ ဝိညာဏနိရောဓော၊

ဝိညာဏနိရောဓာ နာမရူပနိရောဓော၊

နာမရူပနိရောဓာ သဠာယတနနိရောဓော။

သဠာယတနနိရောဓာ ဖဿနိရောဓော၊

ဖဿနိရောဓာ ဝေဒနာနိရောဓော၊

ဝေဒနာနိရောဓာ တဏှာနိရောဓော၊

တဏှာနိရောဓာ ဥပါဒါနနိရောဓော၊

ဥပါဒါနနိရောဓာ ဘဝနိရောဓော၊

ဘဝနိရောဓာ ဇာတိနိရောဓော၊

ဇာတိနိရောဓာ ဇရာ မရဏံ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿု-

ပါယာသာ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ဧဝ မေတဿ ကေဝလဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ နိရောဓော

ဟောတိ။

အနက်

အဝိဇ္ဇာယ တွေ့ဝ၊ အဝိဇ္ဇာ၏သာလျှင်။ အသေသဝိရာဂနိရောဓာ၊ ဝိရာဂ မည်သော ဝိဇ္ဇာဉာဏ်ဖြင့် အကြွင်းအကျန်မရှိ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ သင်္ခါရနိရောဓော၊ အကုသိုလ်ကံ, ကုသိုလ်ကံဟု ဆိုအပ်သော သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

သင်္ခါရနိရောဓာ၊ အကုသိုလ်ကံ, ကုသိုလ်ကံဟုဆိုအပ်သော သင်္ခါရတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ ဝိညာဏနိရောဓော၊ ဘဝသစ်ဝိညာဏ်၏ မပေါ်အလျှင်း ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဝိညာဏနိရောဓာ၊ ဝိညာဏ်၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ နာမရူပနိရောဓော၊ နာမ်ရုပ်၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

နာမရူပနိရောဓာ၊ နာမ်ရုပ်၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ သဠာယတနနိရောဓော၊ သဠာယတန၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

သဠာယတနနိရောဓာ၊သဠာယတန၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ဖဿနိရောဓော၊ ဖဿ ၆-ပါး၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဖဿနိရောဓာ၊ ဖဿ ၆-ပါး၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်၊ တဏှာနိရောဓော၊ တဏှာ ၆-ပါး၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

တဏှာနိရောဓာ၊ တဏှာ ၆-ပါး၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ ဥပါဒါနနိရောဓော၊ ဥပါဒါန်လေးပါး၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဥပါဒါနနိရောဓာ၊ ဥပါဒါန်လေးပါး၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ ဘဝ-နိရောဓော၊ ကမ္မဘဝ, ဥပပတ္တိဘဝတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဘဝနိရောဓာ၊ ကမ္မဘဝ,ဥပပတ္တိဘဝတို့၏ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ ဇာတိ-နိရောဓော၊ ဇာတိ၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ဇာတိနိရောဓာ၊ ဇာတိ၏ချုပ်ငြိမ်းခြင်းကြောင့်။ **ဇရာမရဏံ**၊ အိုခြင်း သေခြင်းသည်လည်းကောင်း။ သောက ပရိဒေဝ ဒုက္ခ ဒေါမနဿုပါယာသာ၊ စိုးရိမ်ခြင်း, ငိုကြွေးခြင်း, ဆင်းရဲခြင်း, နှလုံးမသာခြင်း, သက်ကြီးရှိက်ငင် ပင်ပန်းခြင်းတို့သည်လည်းကောင်း။ နိရုဇ္ဈန္တိ၊ ချုပ်ငြိမ်းကုန်၏။ ဧဝံ၊ ဤသို့။ **ကေဝလဿ**၊ ခပ်သိမ်းဥဿုံ အလုံးစုံသော။ ဧတဿ ဒုက္ခက္ခန္ဓဿ၊ ထိုဆင်းရဲ **အစု၏ နိရောဓော**၊ ချုပ်ငြိမ်းခြင်းသည်။ ဟောတိ၊ ဖြစ်၏။

ပဋိလောမပဋိစ္စသမုပ္ပါဒ်ပါဠိတော်နှင့် အနက်ပြီး၏။